

Ekonomi tıklarında mı?

Tıklarında olmadığı açık. Moody's'in not indirimi bunu bir kez daha teyit etti. Bir diğér uluslararası derecelendirme kuruluşu olan Standard and Poors'un daha önceden Türkiye'yi "yatırım yapılabilir ülke" eşiğinin altına indirmesinin üzerine eklenince bizim hükümet yetkilileri ve başlarındaki RTE küplere binmiş görünüyor. Yeni derecelendirmeyi, ekonomik olmaktan çok siyasi olarak nitelendirmekte birbirleriyle yarışmaları bundan. Anlayacağınız, AKP iktidarı gene bir komplo ile karşı karşıya olduğunu iddia etme peşinde.

Liberalizm şampiyonu olmakla övünen, İngiltere gibi kapitalizmin beşiğı ülkelere bir zamanlar ekonomik reçete önerecek kadar kendinden geçmiş olan bu az gelişmiş ülkenin daha da az gelişmiş siyasetçilerine şimdi söylenecek tek şey var: Hamama giren terler. Yani, dışa açık ekonomi koşullarında neoliberal iktisat politikalarına tam angaje olmuşsanız, bu sistemin derecelendirme kuruluşlarını sineye çekmek zorundasınız. Onlar uluslararası sermaye akımlarının yönlendiricisi konumundadırlar. (Bunun sadece az gelişmiş ülke siyasetçisinin sendromu olmadığını, bazı gelişmiş ülke siyasetçilerinin de -ki bunların dahi ülkenin gelişmişliğı ölçüsünde gelişmiş olmadıklarının örnekleri giderek çoğalıyor- en yüksekteki -AAA- notlarının kırılması riski karşısında bu kuruluşlara sert tepkiler verdikleri biliniyor).

Peki bu kuruluşlar her zaman objektifler mi? Kuşkusuz hayır. Yunanistan'ın Avro sistemine girmesi için sahte rapor düzenlemek gibi büyük vukuatları olduğu da biliniyor. Ama gene de, uluslararası sermayenin yatırım kararlarında ilk baktıkları yerler olmaya devam ediyorlar.

Türkiye'nin notunun düşürölmesinin kuşkusuz siyasi yönleri de yok değil. Siyasi istikrarın bozulması, demokratik yönetimin dışına çıkışların artması (OHAL ve KHK uygulamaları gibi), adaletsizliğın artışı ve özellikle sermayenin güvenliğini de yakından ilgilendiren yargının bağımsızlığıının iyice aşınması gibi gelişmeler esasen bu kuruluşların derecelendirme ölçütleri arasında bulunuyor. Bunlara bölgesel çatışmaların büyümesi, sınır ötesi askeri angajmanlara girilmesi, ülkenin etnik ve dini tedhiş eylemlerinin hedefi durumuna gelmesi gibi herbiri savunma/güvenlik bütçesini tırmandıran, yatırım güvenliğini tehdit eden ve GüneyDoğú/Doğú bölgelerini gerilemeye iten gelişmeleri de eklemek gerekir.

Ama kuşkusuz ülkenin dış açıklarının ve dış borçlarının büyük bir sorun olmaya devam etmesi, uluslararası yatırım pozisyonunun ülke milli gelirinin yarısını aşan bir açık vermesi, TCMB döviz rezervlerinin kısa vadeli borçları bile karşılayamaz duruma düşmesi, özerk olması beklenen Merkez Bankası gibi kurumların kararlarına siyasi müdahalelerin artması ve faizlerin enflasyon seviyesinin altına düşecek yönde geriletilmesi, iç tasarrufların düşüklüğü nedeniyle dış kaynaklara gereksinimin makul düzeylere çekilememesi, turizm ve ihracat gibi döviz getirici sektörler ile sanayide büyük tıkanmalar yaşanması vs. ve bütün bunların sonucunda milli gelir (MG) artışlarının hedeflerin gerisine düşerek Türkiye için çok yetersiz kalan yüzde 3'ler platosuna demir atması ve uluslararası şoklara karşı kırılganlıkların artışı gibi ekonomik sorunlar derecelendirmede birinci plandadır.

Maliye Bakanı'nın Moody's'in not indirimini değerlendirirken, "kırılganlık oluşturan konuların olduğu doğru; ancak Orta Vadeli Programı (OVP) beklememek haksızlık" biçiminde sitemkâr tepki vermesine hak vermek de mümkün değil. Çünkü Türkiye'de OVP'ler şimdiye kadar hedeflerinden büyük sapmalarıyla şöhret kazanmış durumdalar; bunların eski Beş Yıllık Kalkınma Planları ciddiyetinde belgeler olmadığı defalarca sınanmış bulunuyor. Öte yandan, "yapısal reformlar" denilen emek karşıtı düzenlemeler (Kıdem tazminatı fonu, esnek çalışma, bölgesel asgari ücret, zorunlu bireysel emeklilik vs.) üzerinden ekonominin belini doğrultabileceğini iddia eden iktidar ve sermaye yandaşları korosunun, ekonominin gerçek sorunlarından epeydir kopmuş bulunduğunu da vurgulamamız gerekiyor.

Ekonominin gerçek sorunlarını algılayamamanın veya günü kurtarmaktan öte hedefi olmamanın bir diğer belirtisi de, iktidarın, kamu alacaklarının yeniden yapılandırılması ve kredi imkanlarının genişletilmesinden başka ufkunun olmamasıdır. Bunlardan birincisi artık ikiyılda bir başvuru bir bütçe yamasına dönüşmüş durumda. Bütçeler olağan gelirleriyle giderlerini karşılayamaz durumdalar. Son 15 yıldır bunun önüne hep olağandışı bazı gelir türleriyle geçilmeye çalışıldı. Vergi barışları bunun hep ön planında oldu. 3 Ağustos 2016 tarihli "Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun" ile şimdiye kadar görülmüş "yeniden yapılandırmaların" en kapsamlısı yürürlüğe sokulmuş bulunuyor. Kamu maliyesinin elinde başka araçlar kalmamış görünüyor. (Artan oranlı ve üniter yapıda gerçek bir gelir vergisi reformu yapabilecek siyasi iradeyi, önceki iktidarlardan olduğu gibi, pusulası sermayeden başkasını göstermeyen bugünkü iktidardan da beklememek gerekir).

Kredi imkanlarının genişletilmesi ise, Ekonomi Koordinasyon Kurulu'nun (EKK) 21 Eylül'de

aldığı kararlara göre, özel borçlara ilişkin bir "borç yapılandırma" düzenlemesi olarak ortaya çıkıyor. Merkezinde, kredi kartı ve tüketici (ihtiyaç) kredisi bakiyelerini ödemekte güçlük çekenlerin borçlarının 72 ay vadeye kadar yapılandırılması bulunan bu düzenlemeler aslında iktidarın çaresizliğinin de dışavurumudur.

Çaresizlik, çünkü artık son 15 yılda olduğu gibi hanehalkı borçlanmasında eşdeğer bir sıçramayı yapabilecek ekonomik potansiyel ortada yoktur. Hanehalkı borcu toplamı 2003'te MG'in yüzde üçleri düzeyindeyken 2013'e gelindiğinde bu oranın yüzde yirmiüçler düzeyine fırlaması, birçok şeye borçlanarak sahip olabilen kitlelerde sahte bir refah algısı yaratabilmiştir. Bu, bütün gelir aşınmalarını fazlasıyla telafi eden, hatta fazladan harcama kapasiteleri yaratan bir gelir/borç akımı oluşturabilmişti. AKP, 2003-2007 döneminin uygun koşullarında gerçekleşen yüksek büyüme oranları yanında, tüm dönem boyunca bu borçlandırma politikaları sayesinde kitlelerin gözünde bir ekonomik mucize algısı yaratabilmişti. İçerde tasarruf oranları sürekli gerilerken tüketim oranları yükselmiş, bu tüketimin giderek artan bir bölümü de -ucuzlayan dövizin de katkısıyla- ithalata yönelmişti. Şimdilerde yüksek borç servislerinin hanehalkı bütçelerini kemirmesi, faturayı ödeme zamanının geldiğini gösterirken, döviz kurlarının yükselmesi de ithalat talebini kısıtlamaktadır.

Şimdi iktidar tam da bu aşamada EKK kararlarıyla yeniden devreye girmektedir. Üç amacı vardır. Birincisi, popülist siyasi amaçdır. Üstelik bütçeye ek yükler getirilmeden kitlelerin sempatisini toplamak imkanı olarak da görülmektedir.

İkincisi, mali-ekonominin gerçekleridir: Tahsil edilemez duruma düşme eğilimi arttıkça mali sistemin tıkanmasına götürebilecek bu yüklerin zamana yayılması hem borçluların hem alacaklıların çıkarınadır.

Üçüncüsü, iktidarın başka bir ekonomik programının olmamasıdır: Gelirleri arttırmak üzerinden tüketimi (ve MG'i) arttırmak programında olmadığına göre (geçen yılın asgari ücret artışı, seçim vaadinin kaçınmadığı bir sonucuydu), borçlanma limitlerini/imkanlarını arttıracak düzenlemelerden başkasını bilmemektedir. Aslında borç yapılandırmasının asıl amacı da bu sonuncusudur: Borçluları borçlarından kurtarmaktan ziyade, onların daha fazla borçlanmasının önünü açabilmek!

Bu tükenmiş politikalardan medet ummak bir çaresizliktir. Peki ama Moodys'in not indirimini, iktidar korosuna katılarak, "siyasi" olarak niteleyen anamuhalefetin neoliberal politikalara alternatif geliştirme isteksizliğini hangi terimle betimleyeceğiz?

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/ekonomi-tikirinda-mi-170346